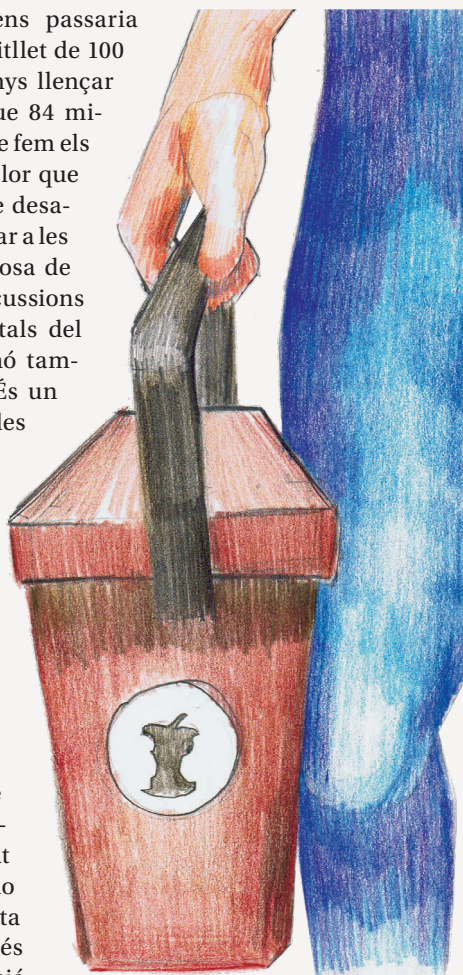

Les sobres

Text > TEIA BASTONS

Il·lustració > MONTSE MAYOL

A cap de nosaltres ens passaria pel cap llençar un bitllet de 100 euros. I encara menys llençar ni més ni menys que 84 milions d'euros l'any. Però és el que fem els gironins, ja que aquest és el valor que es calcula que té el menjar que desaprofitem cada any i que va a parar a les escombraries. Una xifra que posa de manifest no només les repercussions socials, ètiques i mediambientals del malbaratament alimentari, sinó també el seu impacte econòmic. És un càlcul que es pot extreure de les dades de l'estudi que va fer la UAB, impulsat per l'Agència de Residus de Catalunya, i que situava en 112 euros per persona i any la pèrdua econòmica pel desaprofitament d'aliments. Posar xifres a un assumpte és una de les millors maneres de prendre consciència de la seva envergadura. En el cas de la dilapidació de menjar, no sembla pas que amb les xifres hagi millorat gaire els últims anys, sinó més aviat al contrari. Per aquest motiu no paren de sortir iniciatives de tota mena. Una de les més recents és el Pla d'Acció per a la Prevenció del Malbaratament Alimentari a Catalunya 2019-2020. Forma part d'un projecte europeu que a casa nostra coordina l'Agència de Residus i que compta amb la implicació d'una cinquantena d'entitats, organitzacions, institucions públiques i privades, universitats, empreses i centres de recerca. Tots fan pinya, un pas essencial però insuficient vist que la situació no millora. Una part important de la solució passa per prendre consciència del valor dels aliments, del valor monetari, però també social i mediambiental. Cal prendre consciència dels recursos que destinem a produir un menjar que va a parar a les escombraries, dels residus que

es generen i de l'impacte que tenen sobre el nostre entorn i, per descomptat, de les implicacions morals. Cal més informació, segur. Però també més educació i sensibilització. A les comarques gironines fa temps que es van posar en marxa iniciatives que van en aquesta línia i en la d'aprofitar el menjar sobrant de menjadors escolars o de superfícies comercials per fer-lo arribar a persones necessitades. Tant iniciatives particulars com col·lectives com és el cas del Banc dels Aliments de Girona. Però un objectiu tan lloable com ajudar persones necessitades no ens pot fer perdre de vista el problema de fons, el malbaratament. Incrementar l'aprofitament del que sempre n'hem dit les «sobres» ha d'anar acompanyat de canvis d'hàbits de producció, de consum, de comercialització. O sigui, ha d'anar acompanyat de la implicació de tots els actors de la cadena alimentària.

35 quilos a les escombraries

Cada català llença una mitjana de 35 quilos de menjar a l'any que, sumats, equivalen al que permetria alimentar 500.000 persones durant un any. El 2016 es va impulsar una proposició de llei de l'aprofitament de l'excedent alimentari que va decaure per la finalització de la legislatura. L'any passat es va tornar a recuperar la iniciativa amb algunes novetats, que afecten els establiments de més de 400 metres, les administracions o les empreses de càterin, i que ja s'ha inclòs en el Pla 2019-2020.

>> Vista parcial de la plaça Major de Banyoles des de sota les voltes. (Font: DIPUTACIÓ DE GIRONA. INSPA I. VALENTÍ FARGNOLI.)

L'aparador de la Plaça

Text > **PERE BOSCH**, historiador

Valentí Fargnoli va fotografiar la plaça Major de Banyoles en diverses ocasions. I, si atenem el material conservat, en totes elles va plantar la càmera en el mateix punt, a sota les voltes del costat nord, a la part més elevada de l'espai. D'aquesta manera, els arcs es converteixen en immensos finestrals des dels quals s'insinua la resta de la plaça. Es tracta, volgutament, d'una mirada parcial, fragmentada, que no ens permet copsar la geografia completa de l'espai però que ens trasllada perfectament la seva bellesa, i que cospa l'ànima d'un indret que, d'aleshores ençà, ha patit transformacions de tota mena.

Quan el fotògraf es va desplaçar a Banyoles, la plaça duia el nom de la Constitució. Però, amb el pas dels anys, es convertiria en un baròmetre perfecte per resseguir els canvis polítics viscuts pel nostre país. A partir del 1931 es va rebatejar amb el de la República i, des del 1939 i fins al 1975, va prendre el d'Espanya. L'escriptor Jaume Farriol, amb el seu enginy habitual, va extreure una conclusió ben lògica a tanta sacsejada del nomenclàtor: «Els banyolins,

escarmentats i amb un sentit admirable de la fugacitat de les coses humanes i molt particularment de les coses polítiques, han acabat per dir-ne només "la Plaça", i així saben que tothom ho entén sense necessitat d'afegir cognoms. Cognoms que, d'altra banda, han demostrat una desagradable i repetida inestabilitat».

El nomenclàtor, però, no és l'únic instrument que ens permet avaluar el paper polític i social que ha tingut la Plaça, sinó també la capacitat per convertir-se en l'escenari dels esdeveniments polítics i socials que han marcat el pols de la ciutat. El 13 de novembre de 1873, just en el lloc on Fargnoli va situar la seva càmera, els voluntaris per la llibertat van dipositar-hi el cadàver del comandant d'armes Josep Toribi d'Ameller, mort a pocs metres de distància, al portal dels Turers, quan intentava defensar la vila de l'atac dels carlins. Un testimoni de la tragèdia, l'avi Tonet de can Parrassa, recordava anys després aquella escena: «Llavors no hi havia voreres i la sang s'escorria carrer avall, barrejada amb els reguerots de la pluja. No hi havia tampoc la vorada de pedra de la Plaça i per això l'aigua enrogida va arribar fins a peu de l'Arbre de Llibertat, que els republicans havien plantat no feia gaire al bell mig. Ja havia dit l'Ameller: "[...] i el defensarem fins a regar-lo amb la nostra sang, si es

>> Autoria: MANEL LLADÓ

dona el cas"». Pocs mesos després d'aquella mort, les tropes de Francesc Savalls es van apoderar de la ciutat i van destruir l'arbre que havien plantat els liberals. Els carlins van anar-hi en processó, enlairant torxes i ciris, i en el moment de tallar-lo van entonar cançons i visques a Déu, a la pàtria i al rei. Malgrat la fi de la darrera carlinada, la Plaça va seguir esdevenint l'aparador principal de les lluites polítiques. I just al baixant de la Plaça, al davant d'on Fagnoli va situar l'objectiu, hi acabarien desfilant les tropes feixistes, que van celebrar la seva entrada a la ciutat el 1939, i els demòcrates de la Marxa de la Llibertat, que van fer-hi parada el 1975.

La Plaça que va immortalitzar Fagnoli ha canviat la seva fesomia, per bé que, paradoxalment, el seu aspecte actual, a un mateix nivell de paviment de travertí, s'aproximi molt més al que va poder conèixer el fotògraf que no pas al que es va mantenir durant bona part del segle passat, quan els cotxes i l'asfalt maldaven per ocupar fins el darrer racó. Els plàtans i la vorada central que s'observen al fons de tot de la instantània havien estat posats pocs anys abans que el fotògraf situés la seva càmera en aquell indret, concretament el 1898, a partir d'una remodelació que va impulsar l'alcalde Lluís d'Ameller, fill de Josep Toribi.

No només ha canviat l'aspecte de la Plaça, sinó també el perfil dels seus actors. Fagnoli es va situar just al davant de ca l'Esparter, més endavant ocupat per la farmàcia de can Boadella i actualment per una gelateria. En aquella instantània, va immortalitzar alguns pagesos abillats amb boina i armilles, i, en d'altres, els artesans que tenien els negocis a sota de les voltes o els infants que la convertien en un immens espai d'esbarjo per rebentar-hi les primeres pilotes i emular moros i cristians. Just al davant del molí de la Plaça, els ferrers de tall desplegaven podalls, estassabarders, ganivets, aixades o tot d'eines que traginaven en feixucs sarrions. Avui, des dels quatre racons de la Plaça emergeixen les terrasses dels bars i els restaurants, tot un símbol de la reconquesta que n'han fet els vianants. Les botigues, per la seva banda, es resisteixen a desaparèixer del tot, si bé no aconsegueixen imprimir aquell dinamisme que donaven a la Plaça a principis del segle xx, quan concentrava la meitat dels comerciants i un nombre ben significatiu dels artesans de la vila. En qualsevol cas, més de cent anys després de la mirada de Valentí Fagnoli, la Plaça es manté plena de vida, talment com un immens aparador de la ciutat.